

NATIONAL YOUTH COUNCIL OF NAMIBIA
(NYC)

"Youth growing with the Nation"

NANGOF Trust

Namibia Non-Governmental Organisations Forum Trust

Advocating Networking Supporting

Making the difference! The BIG in Namibia

Basic Income Grant
Information - Otjiherero, June 2009

Okamariva Okatiti Okahite ku auhe moNamibia (BIG)

Ondengani 2009

O Namibia ehi etumbe mombuiko noongarire kutja ovanu ovengi ovasiona. ONamibia noho ehi rimwe ndino rutjiva pokati kovandu ovatumbe novasiona. Tjiva mombuiko otjijarisiro tjohuurire nombangu jorukapitaveze. Ihi uina otjijarisiro tjomekuriro uorutjiva mehupo mokati kotjiuana nduejapo kombundo ngutukiro.

Koure uozombura ozengi, pakara ongamburiro yokutja omekuriro wombuiko mayehenuna ousiona porue. Aape kamburua kutja okuhenua ousiona okupitira mokuyandja ovimariva kovandu ovasiona okumorosa nu kamaa vikara nombatero nunguari ohepero okuundja ombuiko okukura. Oyo tji yekuru ombuiro yayo mai yenene okujeura ovanu ovasiona. Nunguari koure wozombura omurongo namuvyu (19) imbi kavi yatjitua kaparukaze. Okutja kehi yanao otjeri ohepero okutara komiano vyarue omipe vyo kuhenua ousiona.

Okamariva okatiti okahite (BIG) ovikuaje?

Okamariva okatiti okahite, otjimariva tjima tji sutua iyohoromende eke neke komukuatera auhe ua Namibia, noku hina okutara kozombura poo ondjambi ye. Otjimariva tji tja sutua kovandu mbe hina kutjihepa, matji yaruka okupitira momirari vyo maongero uotjijamurongo. Okamariva okatiti okahite make yeta ombuiro tjimuna omayeruriro uehupo, omaisapero uo ngurunguse momuinjo, omahenunino uousiona no kuhino ndekiropamue.

Ondunge ndji (joBIG) yaza pi?

Ondunge ndji yaza morutu nduaa rutara kotjijamurongo otjihite tja Namibia indui o Namibian Tax Consortium (NAMTAX) mombura ndji omajovi yevari nambari (2002). Orutu ndui rua ningirua okutara nokukondonona omaongero uotjijamurongo tja Namibia. Ondunge ndji jokamariva okahite (BIG) jari itjimue tjomaningiriro nga tjitua iyo NAMTAX, otjomuano uokuhana otjijamurongo moNamibia.

Orutu ndui rua jandja onduge ndji kohoromende okuripurirako kutja omukuatera auhe uaNamibia maso ku kara nousemba otjomukuatera okujenena okumuna okamariva nga okahite (BIG), ngandu eje tja yenene okumuna otjimariva tjokurundu tja tjiti ozombura omirongo hamboumue (60). Okamariva okahite nga ka keso kukara kehi yo N\$100.00 momundu momueze. Okamariva okahite nga keso kurira okamariva okuja meke romukuatera, kokutja omukejakure ma yenene okutia omuni kutja me ke ungurisa momuano mbua sana pi. Ojo ondjito ojandjamaso (okujeura) okujandja omasa noujara nomerizirira kovakuatera. Oko ka kena kurira otjijandjeua tjouharupu porue, nunguari okujandja ousemba kovandu kutja ve yenene okuhupa omuinjo mbue vepuira otjovandu.

Okamariva Okatiti Okahite (BIG) make zikamisiua vi?

Omu Namibian auhe ma munu okamariva okatiti okahite ngandu tja utu okumuna otjimariva tjovakurundu poo tjtjiti ozombura omirongo hamboumue (60). Omunene ma jenene okukamburira omuatje ue uombura poo nguri kehi yozombura omurongo nahambombari (17). Ma pe hee kutja tjipena ovanu hamboumue (6) metundu kaani ndo, nu okamariva okatiti okahite o N\$100.00, etundu ndo mari yenene okumuna ozondora N\$600.00 momueze okuza ko horomende.

Onguaye tji matu hepa okamariva okatiti okahite (BIG)?

Ousiona mo Namibia ngundee ua takavara. ONamibia ina otjivarero tji tjita pozopresente 36.7% zovandu mbe hina oviungura (otja kongondononeno jovaungure jo 2004). Omuatje auhe outjatatu (30%) uozombura ndano (5) nokehi ujarisa ovisanekero viomutjise uondjara (otja ko UNICEF – orutu romihoko omikutasane ndu tara kondunino nehupo rovanatje mouje). Ovanamibia mbeta pozopresente omirongo vivari ve hupa nondui jehinga. Nu uina o Namibia irimue romahi mouje ngeno mbangu onene pokati kozondjambi zovandu (otja ko National Planning Commission 2009 – orutu rohoromende ndu tia omekurisiro mehi. Omahenunino uoku hino ndekiropamue – itjimue tja imbi mbia kunua ijohuurire nombangu mehi ndi – katjina tjousemba porue, nunguari itjimue tjovipuite

mbiso ku isapeua okujandjera ongorongova nombuiko kutja ikure momahi omeritunge.

Onguaye imba ovatumbe tji mave munu okamariva okatiti okahite (BIG)? Hapo ka tuso okutara kovandu imba mbatunua iyousiona porue?

Omiano omikuru vioku jandja ondjamo kotjiuana mbiaa vitara rutenga kutja oovene mbeso ku muna ombuiro, via ri ondiru, ominjone viozomburo nu uina via ri omingundi. Ovio aavi hungama ovimbumba viovandu tjiva uriri ombaa ve peua ombatero. Omatarero nga uoku toorora imba mbeso kumuna ombatero tji kuatuuu omapu kaani ku ma ku toororerua imba mbeso kumuna ombuiro – potuingi aape keja kutja imba ovahepe ave ha munu ozombuiro nda. Potuingi imba ovasiona ombe kara ohumburuko nomatjivisiro noviungurisiua ovihakaenise tjimuna ozondjira nomirari viarue viozomburo zomatjivisiro. Okutja tji ua jandja okamariva nga okahite komundu auhe indino mo yenenisa kutja ovandu avehe ve mune ombuiro ndji. Ondunge ndji jokamariva okahite ku auhe ma i hee kutja make jandjua ku auhe noku hina ku tara kovinenge kaani viomakondononeno kutja oovene mbeso ku muna ombuiro ndji, otjina tji matji tunu ombuiko jehi.

Otja kondunge jokamariva okahite ndji ovatumbe uina mave munu okamariva nga. Posijo kutja omirari vomaongero uotjijamurongo maye tunua kutja okamariva ku ka jandjeua komutumbe nga ke kotoke kotjijamurongo. Omirari viomaongero uotjijamurongo mae tunua kutja imba mbe muna ozondjambi zokombanda ve mune okamariva nga, ngunda otjijamurongo tjauo a ma tji ueziua kokutja ve sute okujarura okamariva nga kotjijamurongo. Imba ovatumbe mave sutu otjijamurongo okukapita okamariva okahite nga ku mave munu. Ouo mave rire ovasute votjijamurongo komundo tjijamurongo. Momuano imbui okutja otjijamurongo matji haneua movandu rukua. Moku ungurisa ondunge ndji nai omajandjero uombuiro kotjiuana mae rire ousemba uovakuatera, aha rire okutuako eni kovandu tjiva ouo mberi ovanaukaija. Ihi uina ma rire omuano omukahu uoku handjaura otjimariva okuza kovatumbe okujenda kovasiona.

Otjimbumba otjiuronganise tjokamariva okatiti okahite (BIG) otjikuaye?

Mundengani 2003, Osinode yOngerki yEvangeli raLuther moNamibia ya raisa kutja o Namibia ya hungamua iyomatokero wousiona no kuhino ndekiropamue. Momuano mbui, oyo otji ya yakura ondunge ndji yokamariva okatiti okahite ndjaza korutu ndui o NAMTAX. Ojo ina ongamburiro kutja okamariva okatiti okahite nga make yenene okuisamo ovandu mousiona noku vepa omasa nombuiko. Kunai Osinode jeja kumue kutja okamariva okatiti okahite kena omasa uokuhandjaura outumbe. Osinode yatoora ondiero yokuungura pamue nohoromende okukondonona nokuzikamisa ondunge ndji. Mu Tjikukutu 2004, okereka yEvangeli ya zikamisa ombongarero onene youye, ndja tara mondjeverero yotjimariva otjihite. Nu pombongarero ndji okamariva okatiti okahite (BIG) mo Namibia kaenena okuhungirirua pokati kovimbumba pekepeke tjimuna ozokereka, otutu tu tuhau kehi yohoromende no vakuramene po uohoromende. Ombongarero ndji yatia okuzikamisa okamariva okatiti okahite mo Namibia.

Omayuva tji yari 27 ku Kozonyanga 2005, otjimbumba otjiuronganise otji tja zikua kotjiveta mo Tjomuise nu otjirata tjozokereka (CCN), orutu mumuauanena otutu tovaungure (NUNW), otjimbumba tjojutu tu tuhau kehi yohoromende (NANGOF) otjimbumba tjojutu toviungura vyo mutjise uehinga (NANASO) onganda ndjivatera ovandu movyoveta (LAC) nonganda ndjikaendisa ozongondononeno movitjitua vyo vaungure (LaRRI) otji via rira orupa rotjimbumba otjiuronganise tjokamariva okatiti okahite (BIG). Mombura ndji o 2009, orutu ro mitanda indui o NYC otji rue rikuta kotjimbumba hi uina. Ondando yotjimbumba okuungura kunohoromende okukondjisa okuzikamisa okamariva okatiti okahite mo Namibia.

Ohoromende yaNamibia ngamba kai ya toora ongurameno yayo ohunga no kamariva okatiti okahite. Ounepo tjiva uohoromende umuna kutja ondunge indji ehi ndi karina kuyenena okuungurisa. Orutu rouye indui o IMF (orutu ndu tjevera ondengu jovimariva viomahi mouje noku jandja ondunge nombatero kehi jomazeva kaani kozohoromende tjinene tjizeri mouzeu uondengu jotjimariva) jakondjisa nomasa okupopa ovanane novaungure uozoveta va Namibia kutja ave ha kupasana nondunge ndji. Kombunda yozombura mbari (2) zoku kondja okujarisa kohoromende kutja ondunge ndji jokamariva okahite nga mai yenene okuhenuna ousiona mehi, otjimbumba hi ka tji tonene okuzuvisa ohoromende kutja i ute okuungurisa ondunge ndji. Kehi ya nao otjimbumba hi tjokamariva

okahite (BIG Coalition) otji tja tia okuuta okuungurisa ondunge jomahandjauriro uokamariva okahite mokarongo kemue. Ihi tja ri otjina tjoku jarisa poruhaera kutja ondunge ndji tji ja ungurisiua mai yeta tjike.

Okamariva Okatiti Okahite (BIG) mo Mitara

Okaruveze ku ka toororua okuroreramo omaungurisiro uondunge yokamariva okahite okonga oTjivero mOmitara, ku keru koutjiro ua Namibia. Ovandu eyovi nomasere yevari ombe turira mbo nu ovengi vao ovaungure ovakuru uozofarama mba isameua movyungura. Ousiona no hangauti ondjari ongaro yehupo moTjivero nu orutu ro Kamariva Okatiti Okahite otji ruari nongamburiro yokutja Okamariva Okatiti nga tji ka yenene okurundurura ongaro ndji movature vaTjivero, okutja okamariva Okatiti Okahite uina make rundurura ongaro yousiona nohangauti mehi arihe ra Namibia. Otjiungura tjo kurora Okamariva Okatiti Okahite tjauta mu Rozondu 2008. Otjo tjauta nokuyandja ozondola esere (N\$100.00) komutire auhe nguri kehi yozombura omirongo hamboumwe nokuhina ombimbo kaani. Omaungurisiro uondunge ndji mOotjivero ya kaenda punongondononeno ijo kambumba okakondonone ku ke tara oukoto kondanaukiro aihe ndji yetua ijo mahandjauriro uokamariva okahite nga.

Oviyarisiro viondanaukiro ndja yetua ijomahandjauriro uokamariva okahite (BIG)

Mu Suramazeva mo 2008, ongondonono ondenga ohunga no Kamariva Okatiti Okahite (mOotjivero) otji ya tjitua. Oitjavari ya kongorera muTjikukutu mo 2008. Ozondjivisiro ndaza mozongondonono aaze yarisa nai:

- Ngunda Okamariva Okatiti Okahite ake hiya zikamisiwa, Otjivero aatji tjiukwa otjotjirongo tjovandu mbehino oviungura, ovatandjara nawina ovasiona. Ovature ovengi vatura mbo mena rokutja kava ri na kwarue ku mavei. Ehupo rao rakenderue ijousiona nu kava ri no maundjiro moruyaveze.
- Omatiro uomajandjero uo Kamariva Okatiti Okahite ka kuna ourizemburuka ouwa mokati kotjiwana tjaTjivero indu tji tja sekama otjini natji ziki o Komiti yovandu omurongo nahambondatu (18). Otjiungura tjo Komiti okuwonganisa no kuyandja ondunge kovature kutja ve ungurise Okamariva Okatiti Okahite nawa. Ihi matji jarisa oukahu kutja omazikamisiro uo Kamariva Okatiti Okahite make yenene okuyeta omaoronganisiro no mekurisiro uotjiuana.
- Mena rokutja Okamariva Okatiti Okahite kautua okujandjua morupa rumwe rwehi, pa kara no matjindiro omanene wovandu okuyenda koTjivero. Ovandu ovasiona va nanwa iyowa wo Kamariva Okatiti oku ka tura koTjivero noongarire kutja kaa vemunu Okamariva Okatiti Okahite nga. Ihi matji raisa ounahepero wokamariva Okatiti Okahite okuzikamisiwa mehi arihe ra Namibia kutja ke tjurure omatjindiro uovandu okuza kotukondua pekepeke okutjindira kovihuro.
- Omatjindiro uovandu okuyenda ko Tjivero ya tuna navi kongondonono. Tjimuna Okamariva ku kehita mOotjivero tji kahanewa motjiuru tjomundu ka henuka okuza ko N\$89 mu Rozondu nga ko N\$ 67 mu Tjikukutu 2008. Okutja kehi janao ongondononeno aatu tjiti amatu rizemburuka nouzeu mbwa etwa iyomatjindiro nga.
- Okuzandi Okamariva Okatiti Okahite tji kazikamisiwa, ousiona womatundu ua henuka tjinene. Ove tji ua tara kouhepe uovikuria, ozoperesende 76% zovature vari nouhepe uovikuria mu Tjikukutu 2007. Otjivarero hi tja henuka okuja kozoperesende 37% moure uombura okamariva tji kautua okuhandjaurua.. Ozonganda nde hina za tunwa iyomatjindiro uovandu okuza kotukondua tuarwe, ouhepe wovikuria wahenuka nga kozoperesende 16%. Ihi otjiyarisiro tjokutja Okamariva Okatiti Okahite make yenene okuhenua ousiona mo Namibia tjinene.
- Okamariva Okatiti Okahite ka henuna ondjara movanatje. Tji ua ungurisa omirari vyo rutu rouye rouveruke, mo munu kutja ohaveha jovanatje otja kozombura zauo ya enena okuyeruruka tjinene moure uomieze hamboumwe. Ovanatje mbeno haveha onditi pozombura zavo va henuka okuza pozoresende 42% mu Tjikukutu 2007 nga kozoperesende 17% mu Ngarano 2008. Mu Tjikukutu yombura otjingeoyo, otjivarero tjawa kehi yanao nga kozoperesende 10%.
- Ovandu mbe hupa nondui yehinga aave munu ouzeu okukapaha omi vyaou mena rousiona nouhepe wo vitoore indu ngunda ave hiyamuna Okamariva Okatiti Okahite. Okamariva Okatiti nai keve vatera kutja ve

yenene okuranda ovikurya oviveruke okunuina ko omi noku vaza okuka muna omi omireparise viomuino (ARV). Ihi uina tja vaterua iyokutja ohoromende ja toora ondiero okujeta omi omireparise viomuino kOtiivero. Oku isako ouzeu kovandu uoku yenda kEpaoku oku kapaha omi mbiu.

- Ngunda Okamariva Okatiti Okahite ake hiyautua okuyandjewa, pupeta ohinga jovanatje kaa vei koskole ejuva arihe. Omandereipiro uovanatje yari nozoperesende 40% nu mbaa veisa oskole ondjiarakati vari ovengi tjinene. Ovanene ovengi kaave enene okusuta otjimariva tjioskole. Okamariva Okatiti tjika uta okuhandjaurua ozoperesende 90% zovanene va yenena okusuta otjimariva tjioskole. Ovanatje ovengi nai uina veno mizaro vyoskole. Otjivarero tjovanatje mbeha hiti oskole mena rouzeu uotjimariva tja henuka nozoperesende 42%. Mapeja kutja otjivarero hi atja tjirira otjititi kehi janao, indu andaku kauzeu mbwa etwa iyo matjindiro wovandu okuja kOtiivero. Otjivarero tjovanatje mbeisa oskole ondjiarakati tja henuka nozoperesende 40% mu Tjikukutu mo 2007 nga kozoperesende 5% muNgarano yo 2008 na uina tja henuka nozoperesende 0% mu Tjikukutu wo 2008.
- Ovature vauta okuungurisa oka klenika tjinene indu tji vauta okumuna Okamariva Okatiti Okahite. Ovature vauta okusuta o N\$4.00 indu aruhe tjimave kapangwa nu otjimariva otjihite mo klenika johoromende tja yeruruka okuza ko N\$250.00 nga ko N\$ 1300.00.
- Okamariva Okatiti Okahite ka yenena okuhenuna ozondjo zomatundu okuza ko N\$1215.00 nga ko N\$772.00 pokati kaTjikukutu mo 2007 naTjikukutu yo 2008. Pakara nomekiro womapuikiro otja tji mape yariswa iyo vandu tjiva uta oku kara nomauini tjimuna ozongombe nozongombo.
- Okamariva Okatiti Okahite ka yenena okuyeta omahenukiro momakatukiro uoveta. Ozongatukiro zoveta zahenuka nozoperesende 42% otja komarapoto kopolise jaMitara; omaurunga wovinamuinyo yawa nozoperesende 43% ngunda ourunga wovina vyarwe a yawa nozoperesende 20%.
- Omazikamisiro wokamariva Okatiti Okahite ya nyomokisa ovitjitua vyongorongova. Otjivarero tjovandu mbe kara norupa movitjitwa vyongorongova (imba vokombando zombura 15) tja yeruruka okuza pozoperesende 44% ngandu kozoperesende 55%. Okutja ovandu mbe muna Okamariva Okatiti Okahite va yenena okukurisa Okamariva nga kutja ke keve kotorere otjihupe okupitira mokuuta oungetjefa outiti tjimuna okuungura ozohima, okuzika ozomboto, nokuyatata ozombanda. Okamariva okahite nga kazikamisa noku jandjo masa komarandero nomarandisiro moTiivero. Otjina hi otjijarisiro tjo kutja omaheya nga ngetja Okamariva Okatiti Okahite make jeta ovirueyo movandu noku undja kokupeua uriri, kamuno uatjiri.
- Okamariva Okatiti Okahite kayenena okuhenuna ongaro yozoserekaze okuundja kovarumendu mehupo rauo. Okamariva Okatiti Okahite ka yenena okuyandja omasa kovakaendu kutja ve yenene okukara nozondiero zavo oveni ohunga notukatuko. Ovakaendu nai katjinene okukara notukatuko otjombimbo kotjimariva.
- Omaheya ngetja Okamariva Okatiti Okahite make yenene okuyera omaungurisiro uomeva uamururu kaye yazikamisiwa iyongondononeno ndji. Okomiti yo tjiwana moTiivero iungura okukutu okutjurura omaungurisiro omavi uomeva uamururu nu ya zuvasana novarandise uomavinu nga kutja ave harandisa mejuva romahandjauri uokamariva okahite nga.
- Okamariva okahite nga oko ondjeverero jotjiuana ku make henuna ousiona noku jandja ohambuarakana komekiro uongorongova kovasiona. Tja rire ondiero johoromende kotjiuana atjihe indino matji vatere oNamibia okujenenisa ondando jesereondo o Namibia kuja jandja orujameto.
- Omaungurisiro uondunge ndji joKamariva Okatiti Okahite maje kosa otjimariva otjingi koNamibia. Otjo matji kosa pokati komatau (N\$ 1.2 mil) no (N\$1,6 mil) mombura otjo tji tjiri pokati kozoperesende 2,2% nga ku 3% zoutumbe waNamibia. Peni miano pekepeke vyo kusuta otjimariva hi. Tjimuna okutuna otjitjamurongo kovirandua. Omvano warue wokusuta Okamariva Okatiti Okahite okutuna ondiero jomahaneno uotjimariva tjehe (ombandjeta) yehi poo okunana otjitjamurongo tja peke kovize vyomehi.
- Ongondoneno yongorongova ja zikamisa kutja otjitjamurongo tja Namibia tji mai jenene okuuonga tja kapita ovimariva ovihite nozopresende 30%. Omaongero uotjitjamurongo mehi jeri kehi jozopresende 25%.

Okutja ondengu jotjijamurongo ja kapita omakosero uokamariva okahite nga kombanda. Mape hee kutja o Namibia mari jenene okuhana Okamariva Okahite nga kovakuatera avehe mehi.

- Okamariva Okatiti Okahite make jeta ombuiro koruveze ropokati nga koruveze orure. Okuza mouwa nombuiro ndja munikua moTjivero, peri ongahukiro kutja Okamariva Okatiti Okahite make henuna ousiona nouhepe woviuungura; make yere ovitjituva vyongorongova, make tunu nawa omahongero, uina ake yere Ondondo youveruke uovandu va Namibia.

Ouwa wo kamariva Okatiti Okahite wa yenena okumunikua poruhaera moTjivero, indu ovature oveni tji vatja:

“ Tjiri, Okamariva Okatiti Okahite kaeta ehupo kotjirongo tjetu. Omundu auhe u yenena okuranda ovikuria omuni nu omundu komunu ovandu mbu maveya okuningira ovikuria. Ami otjina tji me kuraere okookutja ovandu nai va hara ondengu youndu wao nunobo vahara omerizirira”.

“ Ete katu undju kutja ovina avibe ngavi ze koupue moure wejuva rimwe. Ovandu tjiri vari nondjara nu o N\$100.00 kamaa i yeta ondanaukiro kovina avibe. Rutenga ovanene aave ungerisa Okamariva nga okusuta nako oskole nokuranda ozombanda zoskole noku randa ovikuria mbia yenene. Okamariva Okatiti Okahite nga (BIG) tjiri ka vatera otjivana tja Tjivero nu ovandu nai ve rimuna otjorupa ro tjivana tja Namibia”.

Okamariva okatiti okahite (BIG) make kosa ye koNamibia, nu hapo otjimariva matjiso kuzapi?

Peno mirari vine mbi mavi yenene okuungurisiua pekepeke (poo uina tjiva oku kutua kumue) okuzikamisa kutja pekare okamariva okahite nga (BIG):

1. Omarundururo uomirari viomaongero uotjijamurongo. Ovandu mbe sutua kombanda mehi mave yenene okutjinda omakosero uokamariva okahite nga indu tji mave ripunguha noketjamurongo kapeke kombatero jombuiro jovasiona mehi.
2. Orutu ndui o NAMTAX rua jandja onduge kutja okamariva okahite nga kaso kuza momayerero uotjijamurongo tjokovirandua (VAT). Ihi matji yenene okutuna kovirandua ovingi, posijo kutja otjingi tjovaNamibia mave munu ombuiro orondu okamariva okahite make jeta ombuiro ndji mai kapita omaueziro uotjijamurongo kovirandua.
3. Okuuta omananeno uotjijamurongo kozomburo zomehi ndu maze piti mehi okujenda pendje (tjimuna ozodiamanda nozohi) poo okuuta okunana oketjamurongo kapeke kovariange vouje uopendje mbu mave hiti mehi.
4. Okurundurura omatiero jomaungurisiro uotjimariva otjihaneua tjehe (obandjeta) moku tji tia otja pounahepero nouhepe mehi.

Ozongondononeno zongorongova nda tjitua za zikamisa kutja tji ua hoveke omaongero uotjijamurongo momiano pekepeke omaungurisiro uokamariva nga okahite ku auhe mavi kosa ohoromende pokati ketau (N\$ 1.2 mil) nga ketau (N\$ 1.6 mil) mombura. Ihi matji sasanekua nozopresende 2.2% nga ku 3% zoutumbe uehi. Omakondononeno nga maje jarisa kutja nandarire kutja mape kosa otjimariva otjingi, o Namibia mari jenene okuoronganisana ozombuiro okuungurisa onduge ndji noku hina kutuna navi kombuiro jajo. Kombanda ja nao, uina pa jarisiua oukahu kutja okuhandjaura okamariva nga okahite kovakuatera avehe kamutuaru omupe ngunda penomauzeu mongorongova, nunguari okujeta ondanaukiro jomoruveze ndji mai jandja omasa komarandero nako mekuriro uongorongova.

Okamariva okatiti okahite (BIG) make handjaurua vi kovandu?

Okamariva okatiti okahite make sutua tjimuna ovimariva imbi ovyarue mbisutua iyohoromende, tjimuna okuungurisa oukarata tjimuna imbui mbu ungerisiua kotjimariva tjovakurundu. Omaungurisiro woukarata mbo maukosa otjimariva otjititi nu kapena okukara nomaunguriro omavi tjimuna omariro uotjimariva tjotjiuana. Pomautiro omatuapero uomirari vyomasutiro maje hepa otjimariva peke.

Pena omiano viarue omisemba pendje nokamariva okatiti okahite (BIG)?

Kombunda yokukondonona omatjangua pekepeke noku tara momiano viarue, orutu ndui o NAMTAX rua muna kutja omuano omusemba uoku isapo ousiona norutjiva pokati kovasiona no vatumbe, okamariva okatiti okahite ooku keru okazengurure (NAMTAX, 2002:60). Peno mirari vyarue mbi mapeya avi karapo tjimuna omasutiro uokamariva okatiti okahite kovanatje mberi kehi yozombura omurongo nahambombari. Ouhumandu mbu ripo ma rire kutja omurari otja imbui, uno ungundipare uokutja ovandu ovengi mave paterua pendje nu ave ha munu okambatero kovimariva mbi Pena omirari viarue tjimuna imbui uovandu mbe peua okamariva kohoromende kombundo ku unguura otjiungura kaani. Omurari mbui ondiru tjinene nu uina kau yenene okuvaza kovahepauke avehe. Ozoporograma zarue tjimuna amariro uovanatje pozoskole kaze sere okuvarua otjomirari vyarue, nunguari viso kuvarua otjomiano omiyauze poo omivatere uriri.

Mapeya ovandu ave iririsiua okuhupa mokamariva okatiti okahite (BIG)?

Ovandu ovasiona va iririra okuhupa movandu varue tjimuna omapanga poo omuhoko mbu muna okamariva okatiti. Kehi yanao, okamariva okatiti okahite make tjiti kutja ovandu ovasiona ve yenene okumuna okamariva kauo oveni ku mave tjiua kutja maveke munu nu mave yenene okutia oveni moku ke ungurisa. Okamariva okatiti okahite make isako otjiyoke kovandu ovasiona nu mbe unguura nu mbeso okutumba omapanga nomihoko nozondjambi zauo. Kehi yanao, Okamariva Okatiti Okahite nga make isapo omairiro uokuhupa movandu varue, nu ake yandjere okamariva ngo okupuikua momekurisiro uombuiko.

Oungetjefa outiti motukondua tokozombanda mau yenene okumuna ombuiro nu au yenene okukurisa ombuiko yotukondua tokozombanda otja tji tua muna mOmitara. Okamariva okahite nga, moku yandja okamariva okahite ku auhe omueze auhe, make yenene okujeta omekuriro mehi, orondu ovandu tji mave yenene okutoora ozondiero zauo oveni momuano mbu mave ke ungurisa mongorongova jauo.

Ove mo vanga kutja o Namibia i zikamise ondunge ndji jokamariva okatiti okahite ke handjaurue kovandu avehe moNamibia?

Omahandjauriro uokamariva okahite nga kovakuatera avehe va Namibia matji yeta ombuiro kova Namibia avehe motukondua atuhe tuehi. O Namibia ja yenena okuzikamisa ondunge ndji. Okuungurisa ondunge ndji moNamibia kua handua iyokuhino mbango jovanane vopolotika. Ova Namibia veno usemba okuninikiza kutja ondunge ndji jokamariva okahite ku auhe (BIG) ke zikamisiue okuhandjaurua ku auhe mo Namibia tjimanga.

Tjimo vanga okujandja oruvara komautiro uomahandjauriro uokamariva okahite (BIG) iyohoromende, indino ove ueza eraka roje korukosi ndui moku tjita imbi:

- Handjaura oumune uoje kozoradio ohunga nondunge ndji jokamariva okahite (BIG)
- Tjanga ozombapira kozongoramambo ohunga nondunge ndji jokamariva okahite (BIG)
- Handjaura okarutuu kondunge jokamariva okahite nga (BIG) nu hungirira kondunge ndji na varue.
- Hungirira kondunge ndji (BIG) mombongo joje, morutu roje roviungura, morutu roje romitanda poo morutu rondunino jotjiuana jandja omasa ku varue ve uane norukosi ro BIG indu tji ve hija tjita nao.
- Hungirira korujameto roje ko BIG kuno vakuramenepo uoje uopolotika, motjiuana tjoje, namorukondua, tjimuna ovanane vozongemainte nouotukondua novanane uombazu. Ouo va toororerua okukuramenapo ozondero zoje!

The Basic Income Grant Pilot Project in Otjivero-Omitara